

Efterfølgende er manuskriptet til en fælles kronik i Kristeligt Dagblad af biskop Karsten Nissen og mig, Holger Villadsen. Kronikken blev til på initiativ af Karsten Nissen. Den blev bragt i Kristeligt Dagblad den 11. juni 2014.

I avisen var der tilføjet en indledende manchete: "Folkekirken har i dag to trosbekendelser: Apostolikum og Nikænum. Men der bør også være mulighed for at anvende en dansk udgave af den oprindelige græske tekst. Ved at give valgfrihed imellem de to udgaver viser folkekirken troværdighed og økumenisk åbenhed over for den kristne kirkes fælles historie."

Den Nikænske Trosbekendelse i folkekirken.

Når vi i folkekirken taler om "trosbekendelsen", tænker vi næsten altid på Den Apostolske Trosbekendelse (Apostolikum), der helt siden oldkirkens tid har været anvendt ved dåben. Det er Apostolikum, der anvendes, når vi holder dåb i folkekirken. Hvis ikke der er dåb ved gudstjenesten, lyder Apostolikum som selvstændigt liturgisk led, der fremsiges eller synges af præst og menighed.

Der er imidlertid en anden trosbekendelse, der også kan bruges ved folkekirkens gudstjenester, nemlig Den Nikænske Trosbekendelse (Nikænum). I salmebog, ritualbog og alterbog findes begge trosbekendelser anført, og siden 1992 har de i princippet været sidestillede. I praksis er det dog fortsat Apostolikum, der bruges ved langt de fleste gudstjenester. Og ved dåb er det kun Apostolikum, der kan bruges.

Det er Grundtvigs fortjeneste, at Apostolikum er dybt forankret i folkekirkens gudstjeneste, ligesom det også skyldes Grundtvigs indflydelse, at vi altid i Danmark indleder Den Apostolske Trosbekendelse med at forsage djævelen og alle hans gerninger og alt hans væsen.

Blandt de øvrige kristne kirker verden over, er Nikænum imidlertid den mest anvendte. Dette gælder ikke mindst i de ortodokse kirker, hvor Apostolikum slet ikke bruges. De bruger i stedet Nikænum, både ved dåb og gudstjeneste. Også i den romersk-katolske kirke og i den anglikanske kirke er det Nikænum, der bruges som trosbekendelse i højmassen.

Nikænums historie begynder på det første fælleskirkelige koncil i Nikæa 325, og det er derfra bekendelsen har sit navn. Her tiltrådte koncilfædrene en bekendelse, der byggede på en allerede eksisterende "orientalsk" bekendelse. Den blev udvidet med nogle bestemmelser, der tog afstand fra den arianske lære. Presbyteren Arius (død ca. 336) hævdede, at Sønnen er skabt af Faderen og dermed ikke af samme væsen som Faderen. Dette blev i 325 afvist i

Nikænums første udgave, der fastslog, at Sønnen er af samme væsen som Faderen, at han er sand Gud af sand Gud, og at han er født, ikke skabt.

Nikæa-konciliet var især optaget af at forsvare Sønnens guddommelighed, så anden trosartikel blev lang, mens tredje trosartikel var yderst kort: "Og på Helligånden". Det var først senere i 300-tallet, at spørgsmålet om Helligånden kom i fokus og udløste en udvidelse af tredje trosartikel.

På det tredje fælleskirkelige koncil i Kalkedon 451 oplæste man og tilsluttede sig en ældre bekendelsestekst, som blev kaldt "de 150 fædres bekendelse". Man regnede med, at den stammede fra det andet fælleskirkelige koncil i Konstantinopel 381, hvor 150 biskopper var samlet. Trosbekendelsen fra Konstantinopel er indholdsmæssigt og tekstmæssigt beslægtet med trosbekendelsen fra Nikæa 325. Der er tale om en sproglig opstramning og udeladelse af gentagelser, således at bekendelsen blev bedre egnet som liturgisk tekst og som dåbsbekendelse; men der blev også føjet nogle nye led til, især om Helligånden.

De "150 fædres bekendelse" fra Konstantinopel 381 kom efterhånden i almindelig brug i dåb og gudstjeneste, især i den østlige kirke, og kan betragtes som anden udgave af Nikænum. Når vi i dag har brug for at skelne mellem første og anden udgave af Nikænum, kaldes bekendelsen fra Konstantinopel 381 for "Den Nikæno-Konstantinopolitanske Trosbekendelse".

Men dermed er trosbekendelsens historie ikke slut. Nikænum kom også i brug som gudstjenstlig trosbekendelse i den vestlige kirke. Det var en proces, der strakte sig over flere århundreder, fra 600-tallet til 1000-tallet. Gudstjenestesproget i den vestlige kirke var latin, og derfor blev der lavet en latinsk version af Nikænum. Denne version kan betragtes som tredje udgave af Nikænum.

Der er en række forskelle imellem den græske tekst fra 300-tallet (anden udgave) og den senere etablerede latinske tekst (tredje udgave). Den mest omstridte forskel findes i den tredje artikel, hvor den græske tekst siger, at "Ånden udgår fra Faderen", medens den latinske tekst siger, at "Ånden udgår fra Faderen *og fra Sønnen*", på latin: "filioque". Det er ikke ganske klart, hvornår filioque er blevet tilføjet. Pave Leo III sagde i 809 nej til Aachen-synodens beslutning om at foretage denne tilføjelse, men da Nikænum blev messtekst i den romerske kirke i 1014, var filioque med. Og da den vestlige og den østlige kirke 50 år senere brød deres kirkefællesskab, var filioque en af årsagerne til bruddet. Endnu i dag er filioque et stridspunkt imellem den romersk-katolske kirke og de ortodokse kirker.

I Den Augsburgske Bekendelse (1530) henvises der i artikel 1 til "bestemmelsen fra den nikænske synode om det guddommelige væsens enhed og de tre personer". Det Nikænum, som Luther og Melancton tænkte på og

henviste til, var den latinske udgave, som de kendte fra datidens liturgiske bøger (de katolske missaler). Der er tilsyneladende ikke spor af, at de kendte til de græske grundtekster, hverken den fra Nikæa 325 eller den fra Konstantinopel 381. Reformatorerne havde klart en intention om at stå på den oldkirkelige læres grund, men den tekst de konkret brugte og tænkte på, var den latinske tekst, som de kendte fra samtidens liturgiske bøger.

Tilsyneladende har de ikke kendt forskellen mellem Nikænum fra 325 og de 150 fædres bekendelse fra Konstantinopel 381. Først i 1700-tallet blev man opmærksom på denne forskel og begyndte at bruge ordet: "Den Nikæno-Konstantinopolitanske Trosbekendelse". Reformatorerne har sandsynligvis heller ikke været vidende om, hvordan filioque blev en del af bekendelsen. Efter reformationen brugte man i Danmark kun sjældent at fremsige bekendelsens tekst i gudstjenesten. I stedet sang man en trossalme, altså en poetisk gendigtning af bekendelsen, sådan som vi finder den i Den Danske Salmebog nr. 437: "Vi tro, vi alle tro på Gud".

Folkekirkens bekendelsesskrifter er fastlagt i Kong Christian Den Femtes Danske Lov fra 1683, hvor der (på nutidsdansk) står følgende i anden bogs første kapitel: "*I det danske kongedømme er alene den religion tilladt, som stemmer overens med Den Hellige Bibel, Den Apostolske, Nikænske og Athanasianske Trosbekendelse og Den uforandrede Augsburgske Bekendelse, der blev overgivet i 1530 og Luthers Lille Katekismus*". Her tales der altså, som i Den Augsburgske Bekendelse, blot om "Den Nikænske Trosbekendelse".

Folkekirkens gudstjenesteordning har som nævnt to trosbekendelser, som man kan vælge imellem: Apostolikum og Nikænum. Den tekst til Nikænum, som anføres i salmebogen, ritualbogen og alterbogen, er en oversættelse af den latinske tekst, sådan som den udviklede sig i den vestlige kirke. Vi synes, at der bør være en mulighed for i folkekirkens gudstjeneste at anvende en dansk autoriseret udgave af den oprindelige græske tekst, altså "de 150 fædres trosbekendelse", som blev vedtaget på synoden i Konstantinopel 381 og oplæst på synoden i Kalkedon 451. Ved at give valgfrihed imellem de to udgaver af Nikænum viser folkekirken troværdighed over for den kristne kirkes fælles historie. Samtidig kan vi økumenisk være med til at bygge bro til de ortodokse kirker, for hvem Nikænum er hovedbekendelsen.

En dansk udgave af den græske tekst kunne lyde sådan i Holger Villadsens oversættelse:

Vi tror på én Gud, Fader og almægtig,
skaber af himmel og jord, af alt synligt og usynligt;
og på én Herre, Jesus Kristus, Guds enbårne Søn,
som er født af Faderen før alle tider,
lys af lys, sand Gud af sand Gud,
født, ikke skabt,
af samme væsen som Faderen,
ved ham blev alt til,
han som for os mennesker og til vor frelse steg ned fra himlen,
blev kød ved Helligånden og jomfru Maria og blev menneske,
som også blev korsfæstet for os under Pontius Pilatus
og blev pint og begravet
og opstod på den tredje dag ifølge skrifterne og opfor til himlen,
sidder ved Faderens højre hånd
og skal komme igen i herlighed for at dømme levende og døde,
og der skal ikke være ende på hans rige;
og på Helligånden, som hersker og levendegør,
som udgår fra Faderen,
som tilbedes og æres sammen med Faderen og Sønnen,
og som har talt ved profeterne;
og på én hellig, almindelig og apostolsk kirke.
Vi bekender én dåb til syndernes forladelse.
Vi forventer de dødes opstandelse og den kommende verdens liv.
Amen.

Vi foreslår, at dette spørgsmål indgår i den liturgikonference, som forberedes af folkekirkens biskopper.